

Evangelium říká o Janu Křtiteli: „Zástupům, které vycházely, aby se od něho daly pokřtít, Jan říkal: „Plemeno zmijí, kdo vám ukázal, že můžete utéci před nastávajícím hněvem? Neste tedy ovoce, které ukazuje, že činíte pokání, a nezačínajte si říkat: ‚Náš otec jest Abraham!‘ Pravím vám, že Bůh může Abrahamovi stvořit děti z tohoto kamení.

Sekera už je na kořeni stromů; a každý strom, který nenese dobré ovoce, bude vyřazen a hozen do ohně.“ Zástupy se Jana ptaly: „Co jen máme dělat?“ On jim odpověděl: „Kdo má dvoje oblečení, dej tomu, kdo nemá žádné, a kdo má co k jídlu, udělej také tak.“ Přišli i celníci, aby se dali pokřtít, a ptali se: „Mistře, co máme dělat?“ On jim řekl: „Nevymáhejte víc, než máte nařizeno.“ Tázali se ho i vojáci: „A co máme dělat my?“ Řekl jim: „Nikomu nečiňte násilí, nikoho nevydírejte, spokojte se se svým žoldem.“ (Lukášovo evangelium 3:7-14)

„Kristus však jako Syn je nad celým Božím domem. A tímto Božím domem jsme my, pokud si až do konce zachováme smělou jistotu a radostnou naději.“ (List Hebrejům 3:6)

Dům Boží aneb Žebřík do nebe

Bible nám nepředstavuje idoly. Tak nefunguje Stará a ani Nová smlouva. Naopak. Představuje nám lidi z masa a kostí s jejich pošetilostmi a nouzemi. (Psal jsem o tom pro Lili, litomyšlský měsíčník, na tento měsíc.) Tentokrát vám na pokračování budu číst z knihy Genesis příběh nešťastného zloděje Jákoba, který je na útěku.

Řekněme si o něm něco: Jákob vyrůstá v rodině, jež nese zvláštní požehnání od Hospodina, které se projevuje více jako úkol, než výhody. Ten úkol nese vždy prvorozený syn.¹ Jenže Jákob se narodil jako dvojče se svým bratrem Ezauem a jejich porod byl komplikovaný. Nakonc první vyšel Ezau a prvorozenství tedy patří jemu.

Jákob byl vnímavý a protože se o tradici, o Hospodinově požehnání a s ním spojeném majetku a vlivu doma mluví, byl na to téma zvláště vnímavý. Tatínek byl zbožný, maminka také, ale každý tak po svém. Pána Boha do toho moc netahali. Jákob si byl prostě vědom svých schopností. Jeho ctižádostivá touha vyniknout byla založena na zralé úvaze. On na ten úkol má!

Jenže Jákob tak velice toužil po tom, co mělo připadnout jeho bratrovi Ezauovi, že byl schopen čehokoliv. Legální cesta jak se stát vůdcem rodu nebyla, tak se Jákob chytal stébla, tedy čochy. Obchodoval. Pána Boha do toho netahali. No, však víte. Všemohoucí ruka trhu - nabídka a poptávka. Jákob prvorozenství od Ezaua koupil za talíř čočky, ale bylo to v takové frašce, které vážně věřil jen on.

Pána Boha do té věci moc mluvit nenechali. Tak moc se Jákob snažil hrát vytouženou roli lídra, že spolu s chápavou a milující maminkou ukradli Ezauovi otcovské požehnání s výhodami prvorozených. Udělali to pomocí divadelní frašky. Stačí, aby starý slepý tatínek Izák své požehnání prvorozenému vyslovil a položil ruce na Jákoba. Tak moc věřili v mechanizaci Božích věcí. A jejich představy rozhodly. Pána Boha do toho moc netahali. Svému starému slepému otci Izákovi Jákob sehrál komedii. Oblékl se jako Ezau a táhl z něho odér bratrových loveckých hostin. Ten pach zápasu se zvířetec otce miloval. Ovšem: Imitace bratrova hlasu se Jákovovi moc nepodařila, tyjátr ovšem pokračoval bez storna. To vše jen proto, aby se Jákob dostal k vytouženému požehnání prvorozeného. Pán Bůh měl být jen divákem. Ještě jednou to zvýrazním: Dosud se o Pána Boha neotřel ani Jákob a ani matka Rebeka!

Mnozí pachatelé hospodářské kriminality a někdy i hrdelních zločinů mají to, po čem touží, na dosah. Jsou přesvědčeni o vyšším právu, o své výjimečnosti a zvláštní důležitosti, která je opravňuje k prosazování svých nároků. Jsou přesvědčeni o svém právu řídit majetek a životy jiných lidí. Proto zvolí třeba i násilnou cestu. Copak takové lidi neznáte? A stejně tak přemýšlí i Jákob.

Asi to víte, ale stejně to řeknu. Hořká pravda celé té komedie je prostá: To požehnání stejně patřilo Jákovovi. S ním Hospodin počítal. Jeho potřeboval. Všechny úkoly, všechna odpovědnost a celá zátěž prvorozenství čekaly na Jákoba. To divadlo bylo naprosto zbytečné.

¹ Izák ale také nebyl prvorozeným... Celý příběh, který sledujeme, má svoji předehru v napětí mezi Izmaelem a Izákem.

Ezau měl mít jen ten vnější nátěr prvorozenství, což dávno tušil, odpovědnost nést nechtěl a neuměl. Přece už nad talířem jídla prvorozenstvím pohrdal.

A bylo to tak, jako je to v detektivkách. Úplně stejně. Dosud to byla hra. Ale ve chvíli, kdy vyšel najevo Jákobův podvod, cítil se Ezau ohrožen a měl chuť vraždit. A tak Jákob utíká. Vyplašený defraudant, zklamaný především sám sebou, pak i oběma rodiči a snad i bratrem - utíká vstříc jinému světu. Nějaký Pán Bůh jej ani teď nezajímá. A když, tak pověřivě doufá, že se zrovna na tu jeho komedii neďívá. Jákob je na cestě k příbuzným. Ještě neví, že v domnělém útočišti najde zase jen sebe a prožije si stejná zklamání, které chtěl původně nechat za sebou. Sledujme jeho cestu:

„Jákob vyšel z Beer-šeby a šel do Cháranu. Dorazil na jedno místo a přenocoval tam, neboť slunce již zapadlo. Vzal jeden z kamenů, které na tom místě byly, postavil jej v hlavách a na tom místě ulehl.“ (Genesis 28:10n) Ta noční mezihra Jákobova útěku je velice důležitá. V té noci nemá pohodlí domova, ale pod či za hlavou mu musí stačit kameny. Nevíme určitě, zda chtěl a nebo nechtěl být na místě zasvěceném magii mandloní (odtud jméno Lúz). Snad se chtěl nějak pojistit, přijmout ochranu magického místa. S vírou na tom nebyl moc dobře, to už jsme říkali.

Možná tu ale hledal vysvětlení všeho toho, co se mu v životě děje. A tady se chvílku věnujme sami sobě. Máme přece své plány, nemusí být na úkor druhých, ale směřujeme za nimi a ty plány se nám nedaří. Nevidíme lidi kolem a pokud, tak se s nimi poměrujeme. My potřebujeme vliv, peníze, majetek, zdraví, štěstí a úspěch. Přece na to máme právo. Jsme přesvědčeni o tom, že nemáme zas až tak přehnané požadavky. Přece to všichni musí vidět, jak tvrdě jsme na své budoucnosti pracovali. I Bůh by to měl pochopit!

Jákob tu možná hledal ještě něco. Mechanicky má požehnání. Otec Izák vyslovil tu formuli, položil svoje ruce na Jákobovu hlavu. A co dál? To základní mu v otcově požehnání chybělo. Izák mu to neuměl a nemohl dát. Jákob potřeboval přesně to, po čem se ptají dnešní lidé těmito slovy: „Jo, dobře, fajn. Víím co bych měl dělat, ale nevím, jak toho dosáhnout! Jak se to dělá? To mi teda rekněte!“

V té noci měl Jákob sen, na který nikdy v životě nezapomněl. Uslyšel Hospodina, který byl do té doby mimo jeho zorné pole. Jákob jej neznal, na nic se ho neptal. A ten Hospodin mu slíbil, že bude garantem celého Jákobova života a nikdy jej neopustí. A k tomu Jákob viděl ve snu anděly. Ti běhali po eskalátorech nahoru a dolů, stoupali a klesali po žebříku, postaveném na zemi. To schodiště spojovalo nebe a zemi. Ten žebřík neukazoval jen to, že se Pánu Bohu nic neutají, že má hbité agenty. Ten žebřík ukazoval také Boží péči a dokonalý servis.

To, co Jákob slyšel od Hospodina, který byl nad ním (ty pozice jsou důležité) viděl v tom kmitání andělů mezi nebem a zemí. Hospodin mu říkal: „Já jsem Hospodin, Bůh tvého otce Abrahama a Bůh Izákův. Zemi, na níž ležíš, dám tobě a tvému potomstvu. Tvého potomstva bude jako prachu země. Rozmůžeš se na západ i na východ, na sever i na jih. V tobě a ve tvém potomku dojdou požehnání všechny čeledi země. Hle, já jsem s tebou. Budu tě střežit všude, kam půjdeš, a zase tě přivedu do této země. Nikdy tě neopustím, ale učiním, co jsem ti slíbil.“ (Genesis 28:13-15)

Rabíni, židovští vykladači, říkají, že se Jákob po procitnutí vyjevil: „Já, já jsem to nevěděl, že je tady Bůh.“ Tím říká: „Dosud jsem Boha ve svém životě neviděl, byl jsem tak pln sebe sama, viděl jsem jen své potřeby a nouze. Ale on je tady Hospodin!“ Tady Jákob dostal tu část požehnání, kterou mu nemohl otec Izák dát, protože ji neznal a neuměl. Tohle Jákob potřeboval.

A naše překlady knihy Genesis říkají, že od té chvíle začal Jákob vyznávat víru v Boha. Jákob se bál a řekl: „Jakou bázeň vzbuzuje toto místo! Není to nic jiného než dům Boží, je to brána nebeská.“ (Genesis 28:17) a „Hned ráno vzal Jákob kámen, který měl v hlavách, a postavil jej jako posvátný sloup; svrchu jej polil olejem. Tomu místu dal jméno Bét-el (to je Dům Boží). Původně se to město jmenovalo Lúz. Jákob se tu zavázal slibem: „Bude-li Bůh se mnou, bude-li mě střežit na cestě, na níž jsem se vydal, dá-li mi chléb k jídlu a šat k odívání a navrátím-li se v pokoji do domu svého otce, bude mi Hospodin Bohem. Tento kámen, který jsem postavil jako posvátný sloup, stane se domem Božím. A ze všeho, co mi dáš, odvedu ti poctivě desátky.“ (Genesis 28:18-22)

Jákob vyznával víru. Fakt dosud nevěděl o Boží přítomnosti! Měl jen náboženský nátěr jako dnes má mnoho jiných dětí vychovaných v církvi. A možná celý křesťanský národ. Teď ale o Bohu už osobně ví! Věří. Dává to najevo olejem, který vyleje na kámen, jako výraz proměny místa z okultní svatyně na Dům Boží. Tak se to dělalo vždycky, i v naší historii. Svaté pomazání. A všichni ví, že se takovým obřadem ničeho nedosáhne. Dům Boží nejsou kameny, ale lidé, říká evangelium. A dokonce opakovaně. Podruhé to Ježíš říká podobně důrazně jako Křtitel Jan, když vjíždí na oslátku do Jeruzaléma, jako král (Lukášovo evangelium 19:40).

Ve shodě s tím dodejme, že Jákobovo uctívání Hospodina rostlo daleko pomaleji. Jákob sice vyznává, ale se svou příslovečnou lstivostí (však Jákob znamená Lstivý) si pojišťuje to, co zrovna slyšel. „Bude-li Bůh se mnou, bude-li mě střežit na cestě, na niž jsem se vydal, dá-li mi chléb k jídlu a šat k odívání a navrátím-li se v pokoji do domu svého otce...“ Hospodin by mu měl jít na ruku, nejen jídlo a šat - ale i návrat tam, kde spáchal dost ohavnou krádež, zpronevěru a zločin. O tom, co se stalo Jákob zatím nechce mluvit. Jákob je zatím bez nějaké lítosti a bez pokání. Vypočítavě slibuje, že až dostane všechno, co chce - „Pak mu bude Hospodin Bohem. A slibuje, že Tento kámen, který jsem postavil jako posvátný sloup, stane se domem Božím. A ze všeho, co mi dáš, odvedu ti poctivě desátky.“ pak teprve bude uctívat, pak bude dělat něco poctivě?!

Pán Bůh je ale trpělivý s námi i s našimi syny a dcerami. Je trpělivý i s naším národem, s každým člověkem. Vede nás a nechává nás zrát.

Ale vraťme se k Jákobovi: Daleko později, až bude mít tolik, kolik si nikdy nepředstavoval a stejně nebude šťastný. Až tehdy, když se nebude chtít Hospodina pustit, leč by mu požehnal, až tehdy, když bude ochoten vrátit všechno hmotné, i požehnání samotné svému bratrovi Ezauovi. Až tehdy bude Jákob jiný - dostane také jiné jméno. Izrael.

Proč vám to čtu o prázdninách? Jste možná na cestách, vyrazili jste objevovat krásy naší země či dalekých krajů. Snad hledáte sebe, úspěch, stabilitu, klid, naději. Vážení, biblické příběhy jsou o nás. Jsme jako praotcové na cestách. Nejsme lepší a ani horší. Proto tu Bibli čteme!

Budeme mít před sebou výhledy do dálek a úchvatné scenérie domova či dalekých krajin. Ale vrátíme se domů. A podobně, ani víra a její výhledy nám nepomáhají utéct skutečnosti, zbavit se potíží, ale před Pánem Bohem nacházíme sebe sama a učíme se žít s tím, co jsme. Většinou netušíme, že jsme, jako Jákob, přesně na místě, kde být máme a že žijeme právě ten život, který máme žít. A taky netušíme, že při nás stojí Bůh, který dělá to nejpodstatnější - nikdy nás neopustí. Nikdy nebudeme sami. Kdo to objeví, tomu nedělá potíže zvládnout svůj složitý a někdy těžký život, věřit v Boha a uctívat jej.

Tak to je, Amen!